

7. Світлана Рябошапка. Засади створення інституту радників з гендерних питань // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/18167>
8. Цілі сталого розвитку 2016 – 2030 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

УДК 37:101 + [37:001.102]

Жадько Віталій (Запоріжжя, Україна), **Бідзіля Петро** (Запоріжжя, Україна) - ОСВІТА ЗНАНЬ І ОСВІТА ІНФОРМАЦІЙНА

Актуальність теми конференції безсумнівна, адже вже декілька десятиліть людство, в тому числі Україна, переживає інформаційно-технологічний сплеск. З іншого боку, завжди варто вводити будь-які новації обережно, із прогнозуванням наслідків такого новаторського запалу. Проте в межах демократичного способу обговорення думаємо, що маємо право на обережний песимізм відносно такого захоплення новаціями в системі освіти. Для підкріплення своїх міркувань пропонуємо в якості вихідного початку для них розглянути зміст понять «освіта», «знання» та «інформація». Тому це буде визначати **мету** даних тезисних міркувань. На нашу думку, до цього нас спонукає якоюсь мірою програмна стаття В.Г. Воронкової, в якій вона веде мову про еволюційний перехід інформаційного суспільства до смарт-суспільства [2], в якій якраз і наводиться **аналіз останніх досліджень** і які мають продовжитись на даній конференції.

1. Філософська культура мислення, розроблена ще класиком світової філософії Аристотелем, вимагає дотримуватись положення закону тотожності при використанні основних понять, засобами яких повинна вирішуватись будь-яка науково-дослідницька проблема. А саме: перш ніж вступати в дискусію, потрібно всім її учасникам дійти спільної думки відносно змісту вихідних понять, які «обслуговують» обговорювану проблему. В даному разі йдеться про освіту. Тому вкрай важливо дійти згоди також і відносно її понятійного змісту. Адже розум належить саме поняттям, тому що в першу чергу вони, а не слова, є «душею методу», як їх визначав інший класик світової філософії Гегель. Тут важливо науковцям не попасти під вплив ідолів печери, площі, театру, про що попереджав нащадків Ф. Бекон, міркування якого про них високо оцінював, на нашу думку, один із найбільш проникливих в сутнісні виміри історико-філософської думки в добу СРСР М. Мамардашвілі. Йдеться про його застереження зацікавленій аудиторії: «Пробачте, я не про те говорю!» [4, с.4]. Отже, щоб всі шановані вчені говорили «про те», що є для всіх спільною проблемою, необхідно не обходити зміст вихідних понять.

Найкращий спосіб дійти взаєморозуміння та взаємопорозуміння той, в якому сучасники посилаються на визначення понять визнаними авторитетними мислителями. Тим більше, що сама філософія, як її

характеризував Аристотель, являє собою процес «мислення про мислення», адже «якщо нічого не існує крім одиничних речей, – а таких речей безкінечна множинність, – то як можливо досягнути знання про цю безкінечну за числом множинність? Адже ми пізнаємо всі речі лише тому, що в них є щось єдине і тотожне і оскільки їм властиве щось загальне (спільне)» [1, с.109]. Тобто, поняття мислення як процесу, що супроводжує пізнавальну діяльність людини, надто ж у системі освіти, тим паче вищої, це насамперед розвинена здатність людини до пошуку і знаходження в множинному світі буття спільної, єдиної, загальної сутності, яка об'єднує не лише предметно-речовий світ буття, але й самих його дослідників.

Але, маючи майже півстолітній досвід викладання у вищій школі, можемо констатувати, що мало хто не лише зі студентів, але й представників професорсько-викладацького складу опікується тим, щоб в будь-який момент дати визначення поняття «мислення». Як правило, воно зводиться до того, що це функція головного мозку, що це аналіз певних пошукових здобутків у пізнанні, хоча аналіз – це метод пізнання, а не увесь мисленневий процес, і т. п. Іноді, особливо коли це стосується викладацького складу, то багато хто сприймає питання про понятійне визначення мислення як образу, адже нібито неетично запитувати у вчених з науковими ступенями нібито елементарні речі. Аналогічна ситуація виникає і з визначенням сутності самого поняття як найвищої форми мислення. Всі ці міркування потрібно брати до уваги, потрібно вирішити, чи є у бажаючих бажання перейти до смарт-освіти, маючи, так би мовити, необхідний для її розвитку класичний фундамент, основою якого є змістові вимоги формальної та діалектичної логіки. Інструмент мислення – це поняття, розуміння об'єктивного змісту яких формує людину в якості суб'єкта пізнання. Саме ж поняття за визначенням – це відображення в його іманентній сутності невід'ємних атрибутивних чинників, які спричиняють саме існування об'єкта дослідження. Для мислення як поняття – це якраз і є здатність до цільового пошуку і знаходження спільної, загальної, єдиної основи, навіть – першооснови, яка забезпечує самий факт буття об'єкта. В свою чергу, суб'єктом не лише пізнавальної, але й духовно-практичної життєдіяльності, адекватної законам буття, людина стає лише в тому випадку, коли поняття стають для неї методом її організації. Пошлемось на безумовний авторитет, принаймні для нас, Гегеля. Тому наведемо наступні три посилання. 1. «Метод виник як поняття, що *знає себе самого, що має своїм предметом себе самого* як настільки ж суб'єктивне, наскільки й об'єктивне абсолютне, і, отже, як повна відповідність між поняттям і його реальністю, як існування, яке і є саме поняття» [3, с.290]. 2. «Метод є тому *душа і субстанція*, а щось осягнене в понятті й пізнане у своїй істині лише тоді, коли воно *повністю підлегло поняттю*» [3, с.291].

3. «У дослідницько-пошуковому пізнанні метод є також *знаряддя*, засіб, що перебуває на суб'єктивній стороні, за допомогою якого воно співвідноситься з об'єктом» [3. с.291]. Можливо, що для учасників конференції ці положення теорії пізнання видаються зайвими. Проте ми постійно враховуємо застереження, що, як відзначав у свій час Гете, якраз освічені люди ігнорують вимогу закону тотожності, вважаючи, що він всім відомий і що всі його начебто дотримуються.

2. При визначенні змісту понять ми будемо спиратись на герменевтичний метод. Саме він адекватно розкриває первинні й вихідні значення, які мають обрані для них слова. Тобто, звучання слів слід трансформувати у понятійні значення, в об'єктивний розум понять.

Освіта – це процес долучення людини до пізнання об'єктивних законів природного й суспільного буття, в основі якого властивий людині стихійно-емпіричний зміст її свідомості **має набути** об'єктивного змісту засобами понятійно оформленого мислення як науково-дослідницького (див. вище посилання на Гегеля). Тобто, світ природи як світ універсального розмаїття його об'єктів, має трансформуватись у світло знань про їх внутрішню сутність, про їх закон. Звичайно, що йдеться про процес, організований державою як політичним інститутом, керівництвом якої свідоме своєї просвітленої системою освіти просвітницької функції як чи не найголовнішої, оскільки сама людина – політична істота, яка далеко не завжди сама (без системи освіти) визначає себе в такій якості.

Між тим у Законі України «Про вищу освіту» відсутнє саме визначення того, що таке освіта загалом. Ст.1 визначає вихідні терміни, серед яких і зміст терміна *вища освіта*. Але ж *термін* і *поняття* – не тотожні! Мабуть вважається, що в суспільстві в цілому, суб'єкти ВНЗ свідомі змісту освіти. Але є сумніви в тому, що «вища освіта» – це «*сукупність*» (виділено нами – *авт.*), а не, як ми вважаємо, *органічна духовно-практична цілісність* «систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі)» [5; Ст.1, п.5].

Відсутнє визначення поняття *освіта* й у Законі України «Про загальну середню освіту». В ньому наводиться лише твердження про те, що «загальна середня освіта – цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної і практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності» [6, Ст.3]. Тут є сумнів у тому, чи спроможне «*оволодіння систематизованими знаннями...*» стати «основою для подальшої освіти і трудової діяльності».

Знання – поняття теорії пізнання, основними категоріями якої є *суб'єкт* і *об'єкт*. Це продукт автономно-самодіяльної роботи мислення,

наслідком якого є отримання аргументованого й достовірного змісту сутності об'єкта дослідження, закону його існування у взаємозв'язку з іншими об'єктами. При цьому слід брати до уваги, що «мислення є *безпосередня* діяльність, тому що воно – *самодіяльність*. Ніхто не може за мене мислити; в істинності мислі я переконуюсь тільки *через себе самого*» [7, с.63].

Інформація – це не поняття теорії пізнання, тому не може належною мірою презентувати знання як прояв безсумнівної суб'єктності людини. Зміст інформації може бути об'єктивним, але безсуб'єктивним, таким, що не переходить в особисті переконання, бо не є продуктом цілеспрямованих пізнавально-пошукових дослідницьких зусиль індивідуальної розумно-вольової дії. Чи не свідки викладачі того очевидного факту, що висока поінформованість студентів зовсім не характеризує наявність у них необхідних для науково-пошукової роботи умінь, навичок, врешті, вольових бажань до *самодіяльного* мислення. Чи не призводить «вік інформації» до того, що порядна й об'єктивна наукова громадськість, як і сама держава, вимушені боротись із плагіатом, із тією нестримною схильністю привласнити чужу інтелектуальну власність? Чи не в цьому причина розриву між правильними словами і реальними діями, що слова не є поняттями як категоріями душевного устрою людини? Обсяг інформації суттєвою мірою залежить від можливостей пам'яті кожної людини, але ж ще від Геракліта відомо, що «багатознайство розуму не навчає».

Сутність наукового пізнання в тому, що пізнавальне мислення має статус понятійного мислення. Саме поняття науки виконують функцію методології пізнання. **Розум** людини в тому, що вона в якості суб'єкта пізнання має оперувати поняттями, а не словами. Слово має предметно-речовий об'єкт, предметно-речову кореляцію. Воно ж у статусі поняття налаштовує людину на закон виникнення й існування споріднених об'єктів у їх взаємодії між собою.

Так, слово «людина» корелює з її тілом. Між тим поняття «людина» відображає загальну сутність всіх людей як істот, покликаних до взаємопорозуміння, оскільки тілесну форму людей робить людьми **потенційно** властивий їм розум. Як суб'єкт пізнання, завжди тотожного самопізнання, людина має **уміти** *знаходити*, відкривати, *знати*, що її суспільно-соціальна загальна сутність проявляється в загальній матеріальній стихії, якою є мова як *звучання*, в якому їй слід відкрити *значення*, смисли, розум і сформулювати *визначення* у понятійній формі. Сущє буття, на переконання М. Гайдеггера, завжди *при-сутнє* в людині, але поклик буття як сущого досить рідко стає для неї мотивом поведінки, тому вона «безрідна». Слухати буття сущого можна через мову, адже вона є для кожного сущим у ньому буттям. Філософія як герменевтика і повинна розкрити людині суть її буття через вимовлення і висловлення її душевно-духовного сущого. «Відповідність буттю сущого і є філософія, одначе тоді.., коли ця відповідність здійснюється і саме тому розкривається й розширює своє

розкриття» [9, с.120]. Філософія в такому вигляді – це одкровення буття суцього в кожній людині. Щоб вона відбулась, потрібно, по-перше, мати «елементарну готовність до внутрішньої небезпеки філософії», і, по-друге, «підняти власну присутність і присутність інших до плідної запитальності» [8, с.342].

3. **Висновки.** *Перший.* Одна лише проста *сукупність* знань, як це прописано, як не дивно й парадоксально, в Законі «Про вищу освіту», яку дає інформативна освіта, не здатна реалізувати ті важливі світоглядні та методологічні завдання, які покладені на неї як самим Законом, так і природним еволюційним покликанням. *Оволодіння сукупністю* знань не робить людину їх *володарем* в тому значенні, як це дає *автономно-самодіяльне мислення*. Тут треба брати мудре застереження ще античного мудреця й філософа Геракліта, який вже в той час стверджував, що «багатознайство розуму не навчає». Чи не тому досить часто люди використовують інформацію не в гуманістичних цілях, що вона для них носить суто технологічний сенс, а не морально-етичний чи правовий.

Другий. Освіта знань – це, насамперед, такий вид, навіть – **рід**, пізнавальної діяльності, який формує свідомість людини в її, так би мовити, класичному спрямуванні. А саме: маючи знання про основоположні засади природного буття, вона стає здатною до гармонійного налаштування на «поклик Буття» не час від часу, а постійно. Адже, на жаль, і це в наш час ще більш очевидно, ніж в час, коли до цього закликав М. Гайдеггер: «І хоча ми завжди і всюди перебуваємо у відповідності з Буттям суцього, на поклик Буття ми зважаємо рідко» [9, с.120]. Саме таким є **родове як природне** й тому **об'єктивне покликання** людини системою освіти, в якій кінцевим результатом є, як відзначав родоначальник філософії Нового часу Ф. Бекон, **світлоносність**, а не плодоносність. У нас є небезпідставні побоювання, що освіта інформативна дає плоди у вигляді досить насиченої поінформованості, але не робить її споживачів відповідальними суб'єктами за можливі наслідки її використання.

Третій. Безумовно, що слід розвивати інформативну освіту, проте не революційними, тобто швидкими темпами. Базисом завжди має залишатись та система освіти, яка формує визначені законами про неї завдання. Видається, що не варто смарт-освіту спрямовувати на все суспільство. Кожна людина, звичайно, має право користуватись тією інформацією, яка міститься в невичерпних джерелах інтернету. Проте спеціально формувати смарт-суспільство, очевидно, слід все ж таки з тієї категорії, яка просякнута у своїй мотиваційній свідомості змістом класичної освіти, в основі якої морально-правові імперативи, що стали способом життєдіяльності для її носіїв. Очевидно, що це має стати основним напрямком пошукової роботи конференції, адже цілком очевидним фактом є невідповідність інформаційно-технологічних досягнень і рівня відповідальності людства за своє і природи майбутнє.

Література

1. Аристотель. (1976). *Метафізика* // Соч. в 4-х т. М., «Мысль». 1976. Т.4. С.63-368.
2. Воронкова В.Г. (2017). *Еволюція інформаційного суспільства до смарт-суспільства* // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Вип.71. С.9-13.
3. Гегель. *Наука логіки* (1972). // *Наука логіки. В 3-х т. М., «Мысль».* Т.3. 371 с.
4. Мамардашвили М. (1990). // *Сознание как философская проблема. Вопросы философии.* – №10. С.3-18.
5. *Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 № 1556-18.* – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. *Про загальну середню освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 13.05.1999 № 651-XIV.* – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
7. Фейербах Л. (1955). *К критике философии Гегеля* // *Избранные философские произведения. М., Политиздат. Т.1.С.53-96.*
8. Хайдеггер М. (1993). *Время и бытие* // М.: Республика. 447 с.
9. Хайдеггер М. (1993) // *Что это такое – философия? Вопросы философии.* № 8. С.113-123.

УДК 351 (477)

Карташов Євген (Київ, Україна) - ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ГУМАНІСТИЧНА ДОМІНАНТА ЗАГАЛЬНОЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОГРЕСУ

Публічне управління як гуманістична домінанта загальноцивілізаційного прогресу - це форма й основний різновид соціального управління, яке зумовлене об'єктивними потребами забезпечення цілісності особистості та суспільства, їх гуманістичного розвитку. Ми погоджуємося з Анатолієм Гальчинським, який зауважує, що «Розвиток, що базується на логіці історичного прогресу, реалізується як позитивний розвиток, розвиток сутнісних сил людини як основи загальноцивілізаційного прогресу» [1, с.187]. Публічне управління як один із видів професійної діяльності, самостійна галузь наукового знання, а також освітня галузь публічне управління впродовж 90-х років минулого століття набуло в Україні відповідного офіційного статусу. Мова йде про антропосоціоцентричну визначеність моделі загальноцивілізаційного прогресу, у якій функцію не тільки об'єкта, але й суб'єкта (енергетичного начала) бере на себе людина як творча особистість, та її устремління до системно-прогресивного та гуманного управління. Таке устремління породжується генетикою людини, відображає її природу та сутнісну визначеність. Тому актуальними залишаються подальші розвідки щодо розкриття феномену публічного управління по лінії як фундаментальних (пізнання об'єктивних закономірностей гуманізму, формулювання принципів, відображення результатів пізнавального процесу в категоріях гуманізму), так і прикладних (застосування принципів, узагальнення практики розбудови державно-управлінських механізмів гуманістичного управління) досліджень.